

SUBJEKTY ŘÍZENÍ, ŘÍZENÍ U SOUDU I. STUPNĚ

Mgr. Miloslav Hrdlička

SUBJEKTY ŘÍZENÍ

SUBJEKTY CIVILNÍHO PROCESU

- Definice: *Subjekty, které svou činností (zejm. procesními úkony) právně ovlivňují proces a jsou vybaveny procesními právy a procesními povinnostmi.*
- **Dělení:**
 - a) **Soudy** (*problematika rozhodčího řízení – zde se nejedná o výkon soudnictví*)
 - b) **Účastníci řízení**
 - c) **Zvláštní subjekty řízení** (např. státní zastupitelství, správce dědictví, insolvenční správce)
- **Osoby zúčastněné na řízení**

OSOBY ZÚČASTNĚNÉ NA ŘÍZENÍ

- Jedná se o takové subjekty, které nelze označit za účastníky celého řízení a nejsou to ani subjekty řízení
- Mají v procesu **právem upravené postavení**
- Nemohou ale vykonávat vliv na průběh procesu
- Příklad: **svědek, znalec**
- (Někdy jsou tyto subjekty označovány též **jako účastníci pro určitý úsek řízení**)

SOUDY

SOUDNICTVÍ – POJEM A POSTAVENÍ SOUDŮ

- Činnost **státu** vykonávaná pouze **nezávislými soudy**
- Spočívající v projednávání a rozhodování **konkrétních věcí**
- **Aplikace práva**
- Výsledkem je **závazné a nezměnitelné rozhodnutí**

SOUDNICTVÍ - ORGANIZACE

- Soustava obecných soudů:
 - *Nejvyšší soud*
 - *Vrchní soudy*
 - *Krajské soudy*
 - *Okresní soudy*
- Pojem **článek** a **instance**
- U soudů rozeznáváme **pravomoc** a **příslušnost**

PRAVOMOC A PŘÍSLUŠNOST

SPOLEČNÝ VÝKLAD

- Právní moc i příslušnost jsou tzv. ***podmínky řízení*** na straně soudu

PRAVOMOC CIVILNÍCH SOUDŮ

PRAVOMOC SOUDŮ

- Souhrn oprávnění a povinností, které zákon přiznává soudům k jejich činnosti
- Jedná se vlastně o meze možného chování subjektů (v našem případě civilních soudů)
- *Je to okruh věcí, které mohou projednat a rozhodnout soudy*
- Tento okruh je upraven zejména v § 7 o.s.ř.

ZKOUMÁNÍ PRAVOMOCI

- § 104 OSŘ
- Pokud soud zjistí, že není dána jeho pravomoc, zastaví řízení a postoupí po právní moci usnesení o zastavení řízení orgánu, který má pravomoc rozhodnout
- Pokud tento orgán nesouhlasí s postoupením – vzniká tzv. kompetenční konflikt
- Civilní x Správní soudy
 - Často jde o spor mezi civilním a správním soudem
 - Poznámka - § 104b a 104c nesprávně hovoří o věcné příslušnosti – jedná se zde též o pravomoc
 - Použití § 104b a § 104c – civilní soud x správní soud

PRAVOMOC SOUDŮ II.

- Spory o pravomoc –
 - Zákon č. 131/2002 Sb., o řešení některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů
 - Kompetenční konflikty:
 - Kladné
 - Záporné
 - „Zvláštní senát“ ve složení – 3 soudci Nejvyššího soudu a 3 soudci Nejvyššího správního soudu

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

- Za pomoci rozhodčí smlouvy dochází k přenosu ***pravomoci*** rozhodnout daný spor na rozhodce
- Z hlediska zkoumání soudu - § 106 OSŘ

PŘÍSLUŠNOST

PŘÍSLUŠNOST SOUDŮ

- Vymezení okruhu působnosti mezi soudy navzájem
- Příslušnost je možné dělit:
 - A) Věcná
 - B) Funkční
 - C) Místní

VĚCNÁ PŘÍSLUŠNOST SOUDŮ

- Který druh soudu bude v konkrétní věci rozhodovat v I. stupni.
- Vymezení rozsahu působnosti mezi soudy navzájem
- Vymezuje, který článek bude rozhodovat
- Okresní soudy - § 9 odst. 1 o.s.ř.
- Krajské soudy - § 9 odst. 2 o.s.ř.
- Nejvyšší soud – ANO - § 9 odst. 3 o.s.ř.
- Pro určení rozhodné podmínky při zahájení řízení

VĚCNÁ PŘÍSLUŠNOST II.

- § 9 OSŘ
- Podstatná změna ve stanovení věcné příslušnosti krajských soudů (od 1.1.2014)
- Zúžení okruhu věcí, které budou krajské soudy projednávat jako soudy I. stupně
- Okresní soudy budou projednávat např.: spory o ochranu osobnosti
- Zrušen § 9 odst. 3 OSŘ – a od 1.1.2014 obecně přesunuto do § 7a ins. zákona – opět krajské soudy

- Krajské soudy budou projednávat jako soudy I. stupně např.:
 - Spory vyplývající z práva duševního vlastnictví
 - Ochrana názvu a pověsti PO
 - Nekalá soutěž
 - Spory z koupě závodu, pachtu závodu

- § 3 ZZŘS – věcná příslušnost – opět obecně okresní soudy, ale § 3 odst. 2 ZZŘS – věcná příslušnost krajských soudů např. v řízení o opatrovnictví PO, statusové věci PO a dalších

- Úvahy de lege ferenda

ZKOUMÁNÍ VĚCNÉ PŘÍSLUŠNOSTI

- § 104a OSŘ
- Zkoumána kdykoli za řízení
- Může namítnout i účastník
- Obecně rozhoduje ***nadřízený vrchní soud***,
(popřípadě Nejvyšší soud - § 104a odst. 2 OSŘ)
- Soudy i účastníci jsou tímto rozhodnutím vázáni

MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST SOUDŮ

- Vymezuje, který konkrétní soud (v rámci jednoho článku) bude ve věci rozhodovat
- Upraveno v § 84 a násl. o.s.ř.
- Platí zásada perpetuatio fori
- Rozlišujeme:
 - Obecná místní příslušnost – Obecný soud žalovaného
 - Zvláštní, kterou je možné členit na
 - A) Výlučnou(obligatorní) - § 88 o.s.ř.
 - B) Fakultativní – § 87 o.s.ř.

OBECNÁ MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST

- § 84 - § 86 OSŘ
- § 4 ZZŘS – příslušný je obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná
- Tzv. Obecný soud žalovaného (§ 84 OSŘ a násl.)
 - Fyzická osoba – podle místa bydliště
 - Fyzická osoba podnikatel – ve věcech týkajících se jeho podnikatelské činnosti – podle sídla
 - Právnícká osoba – sídlo
 - Stát – podle sídla organizační složky státu

FAKULTATIVNÍ MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST

- § 87 OSŘ
- Je možné zvolit vedle obecného soudu – volba na žalobci
- Např. podle místa, kde má stále pracoviště žalovaný nebo kde došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy, atd.

OBLIGATORNÍ MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST

- § 88 OSŘ
- Je nutné vždy využít tato pravidla (pokud se jedná o situaci uvedenou v § 88 OSŘ)
- Např. soud v jehož obvodu je nemovitá věc, týká-li se řízení práva k ní

DELEGACE

- Delegation –
 - A) Nutná § 12 odst. 1 o.s.ř.
 - B) Vhodná § 12 odst. 2 o.s.ř.

- Rozhoduje nejbližše společně nadřízený soud (§ 12 odst. 3 OSŘ)

PROROGACE

- Prorogace - § 89a o.s.ř. – písemná dohoda o místní příslušnosti
 - ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti

ZKOUMÁNÍ MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI

- § 105 OSŘ
- Soud zkoumá pouze do skončení přípravného jednání (§ 114c OSŘ). Pokud se nekonalo přípravné jednání tak pouze předtím, než začne jednat o věci samé. Později pouze pokud nebylo provedeno přípravné jednání a pouze k námitce účastníka uplatněné při prvním úkonu.
- Soud vysloví, že není příslušný a po právní moci postoupí jinému soudu
- Pokud ten nesouhlasí, předloží svému nadřízenému soud

FUNKČNÍ PŘÍSLUŠNOST

- Vymezuje, který soud může rozhodnout o opravném prostředku.
- § 10 OSŘ
 - Odvolání – vyšší článek soudní soustavy
- § 10a OSŘ
 - Dovolání – Nejvyšší soud
- Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost – obvykle soud, který vydal napadené rozhodnutí

ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ

POJEM ÚČASTNÍKA ŘÍZENÍ

- Nutno chápat v přesně vymezeném (procesním, formálním) slova smyslu
- **Formální pojetí účastenství** – o tom kdo bude účastníkem rozhoduje žalobce ve sporném řízení
- Není možné využití jednotné definice účastníků pro **sporné i nesporné řízení**
- U účastníků je možné rozeznávat:
 - **Způsobilost být účastníkem řízení**
 - **Procesní způsobilost**

ZPŮSOBILOST BÝT ÚČASTNÍKEM

- Způsobilost být nositelem procesních práv a povinností
- Právní úprava: **§19 OSŘ** - odkazuje do sféry hmotného práva - způsobilost být účastníkem má každý, kdo má **právní osobnost** (jinak jen ten, komu ji zákon přiznává)
 - **Fyzické osoby** – od narození do smrti
 - **Právnícká osoba** – od okamžiku vzniku
 - **Stát** – je považován za právníckou osobu – **má způsobilost být účastníkem**
- Někdy zákon přiznává způsobilost být účastníkem i subjektům, které nemají obecně samostatnou právní subjektivitu

PROCESNÍ ZPŮSOBILOST ÚČASTNÍKA

- Způsobilost **činit samostatně procesní úkony**, neboli způsobilost před soudem samostatně právně jednat
- Právní úprava - **§ 20 OSŘ** – každý v rozsahu, v jakém je **svéprávný**
- **§ 23 OSŘ** – soud může rozhodnout (vyžadují-li to okolnosti), že i osoba, která nemá **plnou svéprávnost**, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem i v případech, kdy by podle hmotného práva mohla jednat sama

VĚCNÁ LEGITIMACE

- **Nejedná se o podmínku řízení**
- Věcně legitimován je ten, kdo je podle hmotného práva **skutečně nositelem tvrzeného subjektivního práva či tvrzené povinnosti**
- Jedná se o předpoklad **úspěšnosti žaloby**
- Dělení:
 - **Aktivní věcná legitimace** – na straně žalobce
 - **Pasivní věcná legitimace** – na straně žalované
- Nedostatek vede k **zamítnutí žaloby**

PROCESNÍ LEGITIMACE

- Speciální případy, kdy procesní právo umožňuje s **úspěchem domáhat se práva**, i když subjekt **není podle hmotného práva nositelem tvrzeného subjektivního práva** a ani to o sobě netvrdí
- Příklady:
 - **Podlužnická žaloba** (např. § 292 OSŘ)

DEFINICE ÚČASTNÍKŮ CIVILNÍHO SOUDNÍHO ŘÍZENÍ

DEFINICE ÚČASTNÍKŮ (SPORNÉ X NESPORNÉ ŘÍZENÍ)

- **Není možné vymezit stejně účastníky** sporného i nesporného řízení
- OSŘ obsahuje **3 definice účastníků** občanského soudního řízení:
- **1. definice** – žalobce a žalovaný (§ 90 OSŘ)
– **sporné řízení**
- **2. definice** – navrhovatel a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno (§ 6 odst. 1 ZZŘS) – **nesporné řízení**
- **3. definice** – navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje (§ 6 odst. 2 ZZŘS)

1. DEFINICE ÚČASTNÍKŮ (§ 90 OSŘ)

- **Sporné řízení**
- Dvě strany:
 - a) **Strana žalující**
 - b) **Strana žalovaná**
- Tyto strany mají **kontradiktorní postavení**
- V každém sporu **pouze 2 strany**
- Na obou stranách může vystupovat více subjektů – potom je možné tento stav označit za **společenství účastníků**

SPOLEČENSTVÍ ÚČASTNÍKŮ

- **Podle toho, která strana je tvořena více účastníky:**
 - Aktivní společenství
 - Pasivní společenství
 - Obapolné
- Z pohledu povahy **předmětu řízení**(tedy zpravidla hmotného práva o které v řízení jde):
 - **Samostatné společenství (§ 91/1 OSŘ)**
 - **Nerozlučné společenství (§ 91/2 OSŘ)**

SAMOSTATNÉ SPOLEČENSTVÍ - (§ 91/1 OSŘ)

- Každý ze společníků jedná v **řízení sám za sebe**
- Procesní úkony každého účastníka se **týkají pouze jeho samotného**
- V rozhodnutí je rozhodnuto o každém společníkovi zvlášť – **tedy rozhodnutí může vyznít pro každého odlišně**
- **Příklad:**
 - Žalování ve sporu o vyklizení nemovité věci

NEROZLUČNÉ SPOLEČENSTVÍ (§ 91/2 OSŘ)

- Z povahy věci se účinek rozhodnutí vztahuje **na všechny společníky stejně**
- Nemohou postupovat v řízení každý jinak – **úkony jednoho společníka se vztahují i na ostatní**
- **Někdy třeba souhlasu všech společníků** – dispoziční úkony uvedené v § 91/2 OSŘ
- Rozhodnutí musí vyznít **pro všechny stejně**
- Příklad:
 - zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví

ZMĚNY V ÚČASTNÍCÍCH

- OSŘ upravuje několik případů, kdy je možné uvažovat o **změně v účastnících během řízení**
- Důvod změny – zpravidla odstranění **nedostatku věcné legitimace**

- Jednotlivé instituty:
 - **Přistoupení účastníka (§ 92/1 OSŘ)**
 - **Záměna účastníků (§ 92/2 OSŘ)**
 - **Procesní nástupnictví (§ 107 a § 107a OSŘ)**

PŘISTOUPENÍ ÚČASTNÍKA

- Právní úprava: **§ 92/1 OSŘ**
- Účastník není sám věcně legitimován, ale pouze **ve spojení s dalšími subjekty**
- Podmínky, kdy je možné o přistoupení uvažovat:
 - **Návrh účastníka**
 - **Přivolení soudu**
 - **Souhlas osoby, která má přistoupit – pouze na straně žalující. U žalovaného není souhlas třeba.**
- Příklad: Spoluvlastníci při žalobě na neplatnost smlouvy o převodu věci v jejich spoluvlastnictví

ZÁMĚNA ÚČASTNÍKŮ

- Právní úprava: **§ 92/2 OSŘ**
- V řízení se ukáže, že některý **z účastníků není věcně legitimován** a to ani ve spojení s jiným subjektem
- **Příklad:** ve sporu o náhradu škody je žalován někdo, kdo za škodu neodpovídá
- Podmínky, kdy je možné o záměně uvažovat:
 - **Návrh žalobce a souhlas všech účastníků(i) žalovaného)**
 - **Přivolení soudu**
 - **Souhlas třetí osoby pouze v případě, že má vystupovat jako nový žalobce ve sporu**

PROCESNÍ NÁSTUPNICTVÍ (§107 a §107a OSŘ)

- Ustanovení § 107a OSŘ dopadá na případy, kdy dojde ke zcizení předmětu sporu
- V řízení je možné pokračovat za splnění předpokladů uvedených v § 107a OSŘ – **na návrh účastníka**
- Ustanovení § 107 OSŘ– univerzální sukcese – zejména ztráta procesní subjektivity po zahájení řízení
 - Je možné v řízení pokračovat s právními nástupci(za splnění podmínek obsažených v § 107 OSŘ), pokud to umožňuje povaha věci
 - **(ti, kteří vstoupili do práva nebo povinnosti)**

DALŠÍ INSTITUTY SPOJENÉ S PROBLEMATIKOU ÚČASTNÍKŮ ŘÍZENÍ

HLAVNÍ INTERVENCE (§ 91a OSŘ)

- Třetí osoba může napadnout **žalobou účastníky probíhajícího řízení**, jestliže touto žalobou uplatňuje svoje **vlastní právo k předmětu řízení**
- Je to zahájení nového řízení
- V tomto novém řízení vystupují obě původní **procesní strany v roli žalovaných** a hlavní **intervenient v roli žalobce**
- Při vyhovění hlavnímu intervenientovi – zamítnutí původní žaloby
- Příklad: žaloba na vydání věci, kdy se bude hlavní intervenient domáhat vydání téže věci z titulu svého tvrzeného vlastnického práva

VEDLEJŠÍ INTERVENCE (§ 93 OSŘ)

- Do řízení může přistoupit subjekt do pozice tzv. **vedlejšího účastníka**
- Možné ve sporech s **výjimkami uvedenými v § 93 OSŘ**
- **Právní zájem** na výsledku
- „Podpora“ jedné ze stran sporu, stejná práva jako procesní strana
- Může do řízení vstoupit v jakémkoli stádiu sporu
- Může činit některé procesní úkony – nemohou to být ale **úkony dispoziční**
- Typický příklad – vedlejší účastník má k jednomu z účastníků tzv. regresní vztah

2. DEFINICE ÚČASTNÍKŮ (§ 6 odst. 1. ZZŘS)

- **Pro nesporné řízení**

- **Účastníky jsou:**
 - **Navrhovatel**
 - **a ti o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno**

3. DEFINICE ÚČASTNÍKŮ (§ 6 odst. 2 ZZŘS)

- Účastníky jsou:
 - **Navrhovatel**
 - **a ti, které zákon za účastníky označuje**
- Příklady:
 - § 368 ZŘS
- **Případy souběhu 2. a 3. definice** – je třeba vycházet z toho, že třetí definice je povahou zvláštní – má přednost

ZASTOUPENÍ ÚČASTNÍKŮ

- Druhy:
 - Na základě zákona (např. § 22 OSŘ)
 - Na základě rozhodnutí (např. § 29 OSŘ – opatrovník) - § 29a OSŘ – předběžné prohlášení
 - Na základě plné moci
- Zastoupení na základě dohody o plné moci:
- Plná moc:
 1. Procesní plná moc
 2. Prostá plná moc
- Zmocněncem může být:
 - Advokát (§ 25)
 - Notář (§ 25a)
 - Patentový zástupce (§ 25b)
 - Obecný zmocněnec (§ 27)

ZASTOUPENÍ NA ZÁKLADĚ PLNÉ MOCI

○ **Zmocněncem může být:**

➤ **Advokát (§ 25 OSŘ)**

- lze udělit pouze procesní plnou moc
- může zastupovat ve všech věcech

➤ **Notář (§ 25a OSŘ)**

- lze udělit pouze procesní plnou moc
- může zastupovat jen ve vymezených věcech (typicky v některých nesporných věcech)

➤ **Patentový zástupce (§ 25b OSŘ)**

➤ **Obecný zmocněnec (§ 27 OSŘ)**

SPORNÉ ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM I. STUPNĚ

ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

- Sporné řízení se zahajuje **výhradně na návrh** (projev dispoziční zásady)
- Návrh je označován jako **žaloba**
- Řízení je zahájeno dnem, **kdy žaloba došla soudu**
(**nesporná řízení** – den kdy došel soudu návrh, popřípadě den, kdy bylo vydáno usnesení o zahájení řízení)
- **Zahájení řízení má účinky:**
 - Procesní** – např.
 - vznik překážky litispendence
 - perpetuatio fori (§ 11 odst. 1 OSŘ)
 - Hmotněprávní** – např.
 - po dobu řízení neběží promlčecí lhůty

ŽALOBA

- **Návrh na zahájení řízení**
- **Možno podat písemně (listinná a elektronická podoba)**
 - **ústně do protokolu (pouze návrh na zahájení řízení v případech uvedených v § 14 ZZŘS),**
- **Druhy:** statusové, určovací, na plnění
- **Náležitosti**
 - **Obecné - § 42 OSŘ**
 - **Zvláštní (obsahové) § 79 OSŘ**

PŘÍPRAVA JEDNÁNÍ, PROCESNÍ PODMÍNKY

- Po přidělení konkrétnímu soudnímu oddělení musí soudce především zkoumat tzv. procesní podmínky a pokusit se o odstranění jejich vad (podle § 114 OSŘ)
- Soudce zkoumá i **samotné podání** a v případě vad podání – postup podle § 43 OSŘ
- Soudce zkoumá i zaplacení soudního poplatku
- **Procesní podmínky**- předpoklady formální povahy za jejichž splnění může sodu rozhodnout ve věci samé (meritorně) - § 103 OSŘ
- Nedostatek v procesních podmínkách **vede k zastavení řízení**
- Do procesních podmínek **není možné řadit věcnou legitimaci**

PROCESNÍ PODMÍNKY

○ Podmínky na straně soudu

- Právní moc
- Příslušnost

○ Podmínky na straně účastníků

- Způsobilost být účastníkem řízení
- Procesní způsobilost

○ Negativní procesní podmínky

- Litispendence (§ 83 OSŘ)
- Res Iudicata (§ 159a/4 OSŘ)

○ Věcné procesní podmínky

- Náležité zahájení řízení
- (Zaplacení soudního poplatku)

PŘÍPRAVA JEDNÁNÍ

- Soud by měl připravit jednání tak, aby bylo možné rozhodnout při **jediném jednání** (§ 114a OSŘ)
- Soud může využít (k odstranění nedostatků a zjištění stanoviska žalovaného):
 - Výzvu
 - Kvalifikovanou výzvu
 - Přípravné jednání
- Výzva – § 114a/2a OSŘ – Soud zejména: **vyzve žalovaného k vyjádření a předložení listinných důkazů**

KVALIFIKOVANÁ VÝZVA – 114b OSŘ

- Soud uloží žalovanému, aby se (pokud neuznává nárok) **vyjádřil k věci písemně a uvedl rozhodující skutečnosti a připojil listinné důkazy**
- **Má formu usnosení**
- Soud zde **určí lhůtu (min. 30 dnů** od doručení usnesení).
- **Řádné doručení**
- Musí zde již poučit o tom, **že v případě nevyjádření se bude soud postupovat tak, jako by žalovaný nárok uznal** – možnost vydat **rozsudek pro uznání**

PŘÍPRAVNÉ JEDNÁNÍ - §114c OSŘ

- Nařizuje předseda senátu v těch případech, pokud se takový postup nejeví neúčelný
- Nejde o jednání v **pravém slova smyslu**
- **Nepostupoval-li kvalifikovanou výzvou**
- **Neveřejné**
- **Nedostaví-li se žalovaný – má se za to, že uznává nárok – možnost vydat rozsudek pro uznání**

KONCENTRACE ŘÍZENÍ

- Novelou č. 7/2009 zavedeny prvky koncentrace v současné podobě
 - **Důvod** – zbytečně neprodlužovat soudní řízení
 - Právní úprava: zejm. **§118b OSŘ** (dále např. § 205a OSŘ)
 - Účastníci ve sporném řízení musí tvrdit všechny skutečnosti a uvést důkazy
 - do konce přípravného jednání (popřípadě do konce lhůty dané soudem)
 - do konce prvního jednání (popřípadě do konce lhůty dané soudem)
- K pozdějším návrhům soud nepřihlédne (výjimky – nastaly po přípravném jednání, nemohl účastník bez své viny včas uvést)

JEDNÁNÍ

- Základní průběh jednání - § 118 OSŘ
- Jednání je **veřejné(výjimky)** - § 116 OSŘ
- **§116a OSŘ – účastník má právo na konzultace s podpůrcem**
(namítne-li podpůrce neplatnost právního jednání – soud k této námitce přihlédne)
- § 118a OSŘ – poučovací povinnost

DĚKUJI ZA POZORNOST

